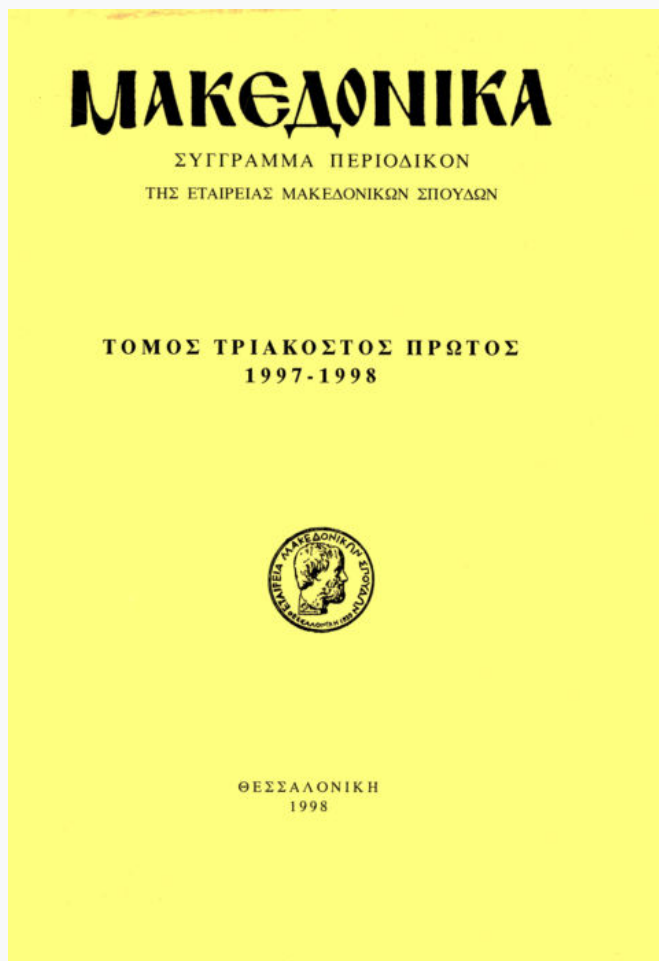

Μακεδονικά

Τόμ. 31, Αρ. 1 (1998)

Χαράλαμπος Βουρουτζίδης, Συντεχνίες και επαγγέλματα των Σερρών από τα τέλη του 15ου αιώνας έως τις αρχές του 20ου αι.

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.146](https://doi.org/10.12681/makedonika.146)

Copyright © 2014, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραθανάσης Α. Ε. (1998). Χαράλαμπος Βουρουτζίδης, Συντεχνίες και επαγγέλματα των Σερρών από τα τέλη του 15ου αιώνας έως τις αρχές του 20ου αι. *Μακεδονικά*, 31(1), 435–437. <https://doi.org/10.12681/makedonika.146>

τιμο βιβλίο, τό όποιο έλλίχιζε ότι θά καταστεί άρτιότερο στήν δεύτερη έκδοσή του, ή όποία, ώς υπόχεται ό συγγρ., θά έμπλουτισθεί μέ άρχαιακό ύλικό, τό όποιο ηΐρε στά άρχεία (άλλά και άλλου) τής μονής. Του εύχόμεθα νά τό παρουσιάσει συντόμως.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Χαράλαμπος Βουρουτζίδης, *Συντεχνίες και επαγγέλματα των Σερρών από τά τέλη του 15ου αιώνα έως τις αρχές του 20ου αϊ.*, έκδοση περιοδικού ΓΙΑΤΙ, άριθμ. 18, Σέρρες 1995, σσ. 63.

Ό κ. Χ. Βουρουτζίδης έπιχειρεί μέ τήν παρούσα μελέτη νά παρουσιάσει τις συντεχνίες και τά επαγγέλματα των Σερρών από τά τέλη του 15ου αϊ. ώς τις αρχές του 20ου αϊ. Φυσικά στηρίζεται στήν ύπάρχουσα βιβλιογραφία, αλλά, παραλλήλως, επεξεργάζεται και αξιοποιεί πολλές συναφείς πηγές. Ό συγγρ., μετά από ένα σύντομο εισαγωγικό σημείωμα, ασχολείται μέ τις όνομασίες πού κατά καιρούς άπαντώνται οί συντεχνίες: ρουφετία, ενάφια, και σπανιότατα συμμορίες, τάγματα. Περνά άκολουθως στά μέλη των συντεχνιών και τόν τρόπο λειτουργίας των εργαστηρίων ποίοι δηλαδή ήσαν μέλη των συντεχνιών, ποιός ήταν ό αριθμός των μελών των συντεχνιών, ποίοι ήσαν οί πρωτομάστοροι, πόσες ώρες εργάζονταν και μέ βάση ποιάν ώρα (βυζαντινή ή τουρκική). Κάμει λόγο επίσης ό κ. Χ.Β. γιά τά τρία παζάρια των Σερρών, τήν διαβάθμιση του προσωπικού των καταστημάτων, τις σχέσεις των συντεχνιών μεταξύ των, τήν δυνατότητα των νά παρεμβαίνουν στήν διαμόρφωση των τιμών των προϊόντων. Σέ μία άλλη ένότητα ό συγγρ. εξετάζει τά έξοδα των ρουφετιών, τήν θέση των εργαστηρίων, τήν γενική συνέλευση, τά έξοδα: τά τελευταία προέρχονταν από τις συνδρομές, τις δωρεές, τά έξοδα των εκκλησιών πού είχε κάθε συντεχνία υπό τήν προστασία της, τόν δανεισμό, τά πρόστιμα πού επιβάλλονταν στους παραβάτες των κανονισμών του ρουφετίου. Τά έξοδα των ρουφετιών όφείλονταν στήν καταβολή των μισθών των κλητήρων, τά δώρα πρós τους κυβερνητικούς παράγοντες, τά έξοδα των γλεντιών, τά έξοδα της εορτής του προστάτου αγίου. Τά καταστήματα των συντεχνιών βρίσκονταν σέ όρισμένα σημεία της πόλεως Σερρών, ενώ άλλων επαγγελματιών (των μπακάληδων, φουρνάρηδων) ήσαν διασκορπισμένα. Στην συνέλευση ό πρωτομάστορας παρουσίαζε τόν οικονομικό άπολογισμό και τά πεπραγμένα της συντεχνίας παρουσία όλων των μαστόρων μέ βάση τά κατάστιχα πού κρατούσε: οί συνελεύσεις (σύνοδοι) πραγματοποιούνταν στά γραφεία των συντεχνιών ή στο προαύλιο των εκκλησιών. Σ' αυτές ψήφιζαν οί μάστοροι και όχι οί μισθοδοτούμενοι (καλφάδες). Οί πρωτομάστοροι όνομάζονταν και προεστοί ή και διευθυντές: οί προεστοί ήσαν συνήθως πλούσιοι και τους σέβονταν ακόμη και οί Τουρκοί και άποτελοΐσαν τήν δεύτερη κοινωνική τάξη μετά τήν δημογοντία στις Σέρρες. Κάθε συντεχνία είχε τήν δική της σφραγίδα, στο κέντρο της όποίας ύπήρχε ό προστάτης αγίός της.

Στην επόμενη ένότητα του βιβλίου του ό κ. Χ.Β. ασχολείται μέ τά Καταστατικά των συντεχνιών και τό περιεχόμενό τους πού αναφέρονταν στήν εύσέβεια, στον σεβασμό των μικρών πρós τους μεγάλους, τόν τόπο και τόν τρόπο συγκλήσεως της συνελεύσεως καθώς και σέ άλλες διατάξεις, όπως, λόγου χάρι, ή απαγόρευση του άθέμιτου ανταγωνισμού, ή απαγόρευση της μετακινήσεως των μαστόρων, ό τρόπος επιβολής προστίμων. Ένδιαφέρον παρουσιάζει και τό κεφάλαιο γιά τίς εορτές της

στολίδης, τόν οποίο ὁ συγγρ. κακῶς παραπέμπει σέ *Μυρτίλο*, ἀντί τοῦ ὀρθοῦ Κοσμάς-Μυρτίλος Ἀποστολίδης. Ὁ κ. Χ.Β. θά μπορούσε, ἐπίσης, νά προβεῖ καί σέ συσχετισμούς τῶν σεραϊκῶν συντεχνιῶν μέ τίς ἑλληνικές ἐμπορικές κομπανίες τοῦ Sibiu καί τοῦ Brasov, τῶν ὁποίων, σημειωτόν, πολλά μέλη προέρχονταν ἀπό τίς Σέρρες καί τὸ Μελένικο. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπάρχουν οἱ μελέτες τοῦ ὑπογραφομένου *L'Hellenisme en Transylvanie*, Θεσσαλονίκη 1989, ἐκδ. Ι.Μ.Χ.Α., καί τῆς κ. Δέσποινας-Εἰρήνης Τσοῦρα-Παπαστάθη, *Ἡ ἑλληνική ἐμπορική κομπανία τοῦ Σιμπίου Τρανσυλβανίας 1636-1848. Ὁργάνωση καί Δίκαιο*, Θεσσαλονίκη 1994, ἐκδ. Ι.Μ.Χ.Α. Ὅπως καί νά ἔχει, πάντως, ἡ μικρή, ἀλλ' οὐσιαστική στό περιεχόμενο τῆς, μελέτη τοῦ κ. Χ.Β. εἶναι εὐπρόσδεκτη ἀπὸ κάθε ἄποψη, γι' αὐτὸ καί ἀξίζουν θερμὰ συγχαρητήρια στὸν συγγραφέα τῆς, στὸν ἐκδότῃ τῆς κ. Β. Τζανακάρη καί στὸν χορηγὸ τῆς ἐκδόσεως, δηλ. τὸ Ἐμπορικὸ καί Βιομηχανικὸ Ἐπιμελητήριο Σερρών.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Β. Δημητριάδης, *Ἡ Θεσσαλονίκη τῆς παρακμής. Ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότητα τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὴ δεκαετία τοῦ 1830 μέ βάση ἓνα ὀθωμανικὸ κατάστιχο ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ*, Ἡράκλειο, Πανεπιστημιακὴς ἐκδόσεις, 1997, σσ. 345.

Ὁ καθηγητὴς κ. Β. Δημητριάδης εἶναι γνωστός ἀπὸ πολλὰ χρόνια γιὰ τίς ἐρευνές του τίς ἀναφερόμενες στὴν Θεσσαλονίκη, καί τὴν Μακεδονία γενικότερα, κατὰ τὴν Τουρκοκρατία: κλασικὲς παραμένουν οἱ μελέτες του *Ἡ Κεντρικὴ καὶ Δυτικὴ Μακεδονία κατὰ τὸν Ἑβλιγιά Τσελεμπή*, Θεσσαλονίκη 1973, καί *Τοπογραφία τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας 1430-1912*, Θεσσαλονίκη 1983. Τὸ νέο βιβλίο του βασίζεται σέ τουρκικὸ κατάστιχο ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὴν περίοδο 1831-1835 ἀποκείμενο στό Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Μακεδονίας, καί τὸ ὁποῖο εἶναι ἀντίγραφο τοῦ ἀρχικοῦ πού στάλθηκε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη στό κατάστιχο-ἀντίγραφο οἱ Τούρκοι ὑπάλληλοι τοῦ Ἱεροδικαστηρίου ἔγραφαν τίς τυχόν μεταβολές πού ἀφοροῦσαν στὸν ἀπογραφόμενο χριστιανικὸ πληθυσμὸ τῆς Θεσσαλονίκης. Εἶναι ἡ περίοδος τῆς πληθυσμιακῆς καί οἰκονομικῆς παρακμῆς τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς Θεσσαλονίκης, ὡς συνέπεια τῶν δραματικῶν γεγονότων τοῦ 1821-1822. Ὁ συγγρ. χωρίζει τὸ βιβλίο του σέ δύο μέρη: τὸ πρῶτο μέρος περιλαμβάνει δώδεκα κεφάλαια: Ἡ ἀπογραφή τοῦ 1831 (α), Οἱ διαταγές γιὰ τὴν ἀπογραφή τῆς Θεσσαλονίκης (β), Τὸ Κατάστιχο (γ), Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τὸ 1835 (δ), Φορολογούμενοι καί μὴ φορολογούμενοι (ε), Οἱ ἐπαγγελματικὲς ἀσχολίες τῶν Ἑλλήνων (στ), Ἡ κοινοτικὴ διοίκηση (ζ), Ἡ σύνθεσις τῆς οἰκογένειας (η), Γεννητικότητα καί θνησιμότητα τῶν Ἑλλήνων κατοίκων (θ), Οἱ ξενιτεμένοι (ι), Οἱ ξένοι (ια), Τὰ ὀνόματα τῶν κατοίκων καί ἡ ἐθνολογικὴ σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ (ιβ) καί ὁ Ἐπίλογος. Στὸ δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου του ὁ συγγρ. ἐκδίδει τὰ κείμενα τῶν διαταγῶν, τὰ ἔγγραφα τῶν διαταγῶν σέ μετάφραση, τὸ Κατάστιχο· στό τέλος παραθέτει τὴ βιβλιογραφία, τὸ Εὐρετήριο καί Παράρτημα Εἰκόνων.

Στὸ πρῶτο κεφ. ὁ συγγρ. δίδει τοὺς ἄξονες στοὺς ὁποίους κινήθηκε ἡ πρώτη ἀπογραφή τοῦ ἀνδρικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας κατὰ τὴν ὑπόψη περίοδο· ἦταν τὸ 1831, ὅταν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη ἐπιχείρησε τὴν πρώτη ἀπογραφή (πού ἀπασχολεῖ τὸν συγγρ.), προκειμένου νά ἐκσυγχρονίσει τὸ διοικητικὸ τῆς σύστημα. Τὰ ἀπογραφικὰ δελτία, κατὰ τὴν τρέχουσα γραφειοκρατικὴ ὁρολογία, πού ἀπόκεινται